

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Петренко М.О.

аспірант,

Київський університет туризму, економіки і права

ГІДНІСТЬ ЛЮДИНИ У ДИСКУРСІ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Сучасний етап цивілізаційного розвитку суспільства характеризується технократичним характером (впровадженню у широкі маси результатів «інформаційної революції», Інтернету речей, робототехніки, нанотехнологій, генетика) та раціоналізмом, завдяки яким відбувається зміна парадигми до таких важливих елементів, як природа, людина та техніка, що впливає на подальші взаємовідносини між ними в у мовах нових викликів, що постають перед людством: «екологічна криза», вплив на генетику людини, симбіоз людини та машини, штучний інтелект та людина. Таким чином, відбувається зміна дискурсу щодо питань «аргументативної етики», викликаних появою «колективної відповідальності» «колективного прийняття рішень». Особливість сьогодення полягає у необхідності філософського переосмислення подальшої ролі людини в усіх суспільних процесах та сферах суспільства, за умови збереження морально-етичного розвитку особистості під час трансформації таких понять, як: людська гідність, свобода, рівність, толерантність та справедливість. Так, П. Кравченко, досліджуючи питання гідності людини як ціннісного принципу її соціального буття, відзначає, що «особливого значення набуває проблема формування у свідомості молодого покоління ціннісно-нормативних структур, які одним із головних принципів соціальної взаємодії утверджують повагу до гідності особистості», оскільки «головний зміст сьогоднішніх суспільних перетворень, створення умов життя, гідних людини, в яких вона б знаходила моральне задоволення від творчості й праці, від усвідомлення своєї корисності», що «повинно стати рушійною силою суспільного розвитку», де «реальна турбота про людину, правовий захист особистої гідності кожного громадянина – одне з найважливіших завдань сьогодення» [3, с. 3]. Тобто, мова йде про зміну підходів до парадигми самого бачення людини в суспільстві та державі (взаємодії та взаємовідносин), де людина розглядається не як маленький «гвинтик» складного великого механізму, а як сформована особистість, що бере усвідомлено участь у прийнятті «колективних» рішень на основі сформованої власної позиції, а не виконуючи покійно волю інших і така ж свідома участь у «колективних» діях і прийнятті «колективної» відповідальності. Тому на перше місце виходять комунікації, коли основними умовами комунікативної філософії виступають дискурс та мовне спілкування між людьми, коли «аргументативний дискурс становить філософську та політичну останню інстанцію, якою і завдяки якій

мають санкціонуватися спільна відповідальність людей за свою діяльність та наслідки діяльності, за свої теорії та свої нормативні домагання значущості», де «структура ідеального, необмеженого дискурсу вже передбачена в індивідуальному мисленні – в «Ego cogito» Декарта, Канта, а також Гуссерля», адже «саме аргументативний дискурс, а не домовна Я-свідомість для оновленої трансцендентальної філософії у нашому столітті є методичним останнім засновком (nicht Hintergehbare)», адже «це має значення як для обґрунтування моральних та правових норм, так і для обґрунтування домагань істини» [2, с. 400-401]. Зважаючи на сказане, можна говорити про те, що відбувається перехід «спрямованості дискурсивної етики як направленої у майбутнє етики відповідальності», де використання «спільної відповідальності» стає запорукою «... згоди з усіма членами ідеальної аргументативної спільноти» під час званого дискурсу «ідеальної комунікативної спільноти» та «реальної комунікативної спільноти», коли «кожний окремий суб'єкт у змозі осягти трансцендентальною рефлексією (бо це не є самоочевидним), що він в серйозному та щирому мисленні, тобто, коли він справді щось прагне аргументативно довести самому собі, уже комунікує відповідально, що він, таким чином, завжди неодмінно вже належить до реальної і водночас до ідеальної комунікативної спільноти (яка контрфактично передбачається) як рівноправний і в принципі рівновідповідальний член» [2, с. 401]. Тобто, у сучасному суспільстві створено передумови використання ресурсу усіх членів суспільства, які, продукуючи загальні речі, пропускають їх через себе, а тому, приймаючи певне рішення, вони роблять це свідомо, а не через те, «що так комусь треба». Ось що говорить П. Ульріх з цього приводу: «у вільному суспільстві зрілих громадян не система повинна контролювати життєвий світ (технократія), а комунікативна спільнота, що має відношення до життєвого світу, – системи (демократія)» [1, с. 384], віддаючи тим самим у руки демократії комунікативну спільноту та «життєвий світ». Тут можна заперечити, оскільки комунікативна спільнота є присутньою не тільки у демократичних національних утвореннях. Навіть тоталітарні режими починалися зі спроб побудови ідеального суспільства, в якому прислухалися до кожного. Слід також відмітити посилення тиску технократичної складової сучасного розвитку суспільства, коли за словами К.-О. Апеля «головною проблемою нагальної сьогодні планетарної етики відповідальності є те, що вона має бути здатною якось покласти край невідповідності між величезним потенціалом і поширенням технічної діяльності (Machenkönnen) і конвенціональною мораллю людини» [2, с. 410]. Певним чином в сучасних умовах розвитку суспільства раціональність продовжує домінувати над етикою (почуттями, мораллю, духовністю), а людина усі свої дії вчиняє керуючись переважно розумом, раціональністю та прагматизмом, а не емоціями, перетворюючись на механізм (робота). Але, не зважаючи на це, у людини залишається ще багато місця для емоцій як на особистісному, так і на загальному рівнях. Прикладом цього є зростання ролі свободи, волі, рівності, людської гідності в рамках подальших трансформацій суспільства. Цим і відрізняється людина від бездушної машини. Але технічний прогрес розглядає можливість поєднання людини і машини, а також продовжуються роботи із

створення штучного інтелекту. В таких умовах вже піднімається питання взаємовідносин на рівнях машин-машина, людина-машина. Тобто, створюючи навколо себе раціональний машинний простір людина все більше починає звертати уваги при пошуку взаємопорозуміння на морально-етичну та духовну складову людського буття.

Беручи до уваги подальший розвиток суспільства у контексті звернення до свободи, людської гідності, що спричинятиме затребуваність подальших розвідок.

Список використаних джерел:

1. Ulrich P. Transformation der okonomischen Vernunft. С. 384.
2. Апель К.-О. Дискурсивна етика як політична етика відповідальності у ситуації сучасного світу / Єрмоленко А. М. // Комунікативна практична філософія. Підручник. – К.: Лібра, 1999. – 488 с. – С. 395-412.
3. Кравченко П. Гідність людини як ціннісний принцип її соціального буття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/.../KRAVCH.pdf>.
4. Телешун О. Ф. Філософія техніки в сучасному гуманітарно-науковому дискурсі / Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка / Філософія. політологія. – 1(115). – 2014. – С. 43.

Ревін Ф.Г.

аспірант,

Науковий керівник: Герасимова Е.М.

доктор філософських наук, доцент, професор кафедри,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ІНТЕНЦІЙНЕ ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ ЯК СТРУКТУРНА ДЕТЕРМІНАНТА КОЛЕКТИВНОЇ ДІЇ

Обопільне визнання та підтримання сумісного статусу, завдань та зобов'язань довкола суспільно демаркованих форм, функцій та норм продукує засадничі механізми колективної дії, аналіз якої надає імпульс досліджу субстанціональних фундації сумісної ідентичності різноманітних діяльнісних угруповань, виявляючи, в такий спосіб, аксіологічні підстави для концентрації й координації різних членів соціуму у тих чи інших проявах кооперативних стосунків.

Проаналізовані такими класиками соціальної теорії, як Е. Дюркгайм та М. Вебер та низкою сучасних соціально зорієнтованих мислителів як Ю. Габермарс та П. Рікер тощо, колективно-інтенційні сполуки агентів ціле-раціональної взаємодії – колективи як квазі-соціальні субстанції поєднані спільною історичною долею і вкрай різним соціальним потенціалом, людським капіталом, розміром, мобільністю, призначенням, зовнішніми ознаками та внутрішнім устроєм [1].